

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-398-9-29>

THE ROLE OF SOCIAL ADAPTATION OF PERSONS DISCHARGED OR RELEASED FROM MILITARY SERVICE

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ ЗВІЛЬНЯЮТЬСЯ АБО ЗВІЛЬНЕНІ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

В умовах воєнного стану в Україні постає важливий виклик соціальної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби. І важливо усвідомлювати перш за все роль та значимість цього непростого процесу.

Адаптація – це зміна самого себе (настанов, рис характеру, стереотипів поведінки тощо) відповідно до нових вимог діяльності, соціальних умов і нового оточення. Це входження в нову соціальну позицію і нову систему взаємин. Іншими словами, адаптація – це вроджена реакція організму пристосовуватися до нових умов життя.

Соціальна адаптація військовослужбовців – це широке поняття, яке включає в себе декілька основних складових:

- психологічну складову – оволодіння системою цінностей (нормами, установками, зразками поведінки), культурою, які існують у цивільному середовищі з метою виконання існуючих у ньому вимог до особистості;

- правову складову – освоєння юридичних норм, які регламентують статус, правове положення людини, що визначає її нові права, обов'язки і можливості, а також знання тих структур, які можуть допомогти освоєнню цих норм і реалізації своїх можливостей;

- професійну складову – залежно від військової професії вона передбачає спеціалізоване удосконалення наявних професійних знань, вмінь і навичок або оволодіння новими професійними знаннями, вміннями та подальше успішне працевлаштування.

Відповідно до чинного законодавства соціальна адаптація – допомога у проведенні аналізу життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх розв'язання; надання інформації з питань соціального захисту населення; навчання, формування та розвиток соціальних навичок, умінь; допомога у зміцненні/відновленні

родинних та суспільно корисних зв'язків, організації денної зайнятості та дозвілля [1].

За час перебування на території проведення бойових дій військовослужбовці стикаються зі значною кількістю ризиків, які в подальшому житті можуть призвести до розладів психічної діяльності, а саме:

- обстріл ворога;
- попадання у засідку або полон до ворога;
- перебування у незнайомому місці та серед вороже налаштованого місцевого населення також може серйозно ускладнити його життя;
- новини про загибель або травмування товаришів;
- мертві тіла або частини тіл як норма навколишнього оточення;
- отримання значних травм від бомб, мін або інших вибухових пристроїв.

Як наслідок перебування учасника військових дій в зоні проведення бойових дій, при попаданні його до мирного середовища існує ймовірна загроза проявів сприйняття навколишнього середовища через «військову призму дійсності», замкнутості в собі, тривоги щодо зміни ставлення сім'ї до нього, відчуття боязкості за свою сім'ю, щоб сім'я не дізналася про жахи війни.

Саме тому суспільству важливо розуміти причини поведінки осіб, які звільняються або звільнені з військової служби для того, щоб допомогти йому впоратися з його внутрішніми проблемами.

Основними проявами фізичних реакцій є: безсоння, постійна втома; проблеми зі шлунком та вживанням їжі; головний біль та пітливість при думці про війну; швидке серцебиття і дихання; загострення існуючих захворювань.

До емоційних реакцій можна віднести: погані сни, кошмари; злість, ненависть; часті негативні спогади про війну; відчуття суму, самотності, непотрібності; відчуття безпорадності, страху, нервування; відчуття збудження, схвильованість; відчуття шоку, оніміння, неможливості відчувати позитивні емоції; легке погіршення настрою; почуття провини, сорому, самоосуду; почуття безнадії щодо майбутнього.

В першу чергу, розуміння має бути від членів сім'ї: дружини/чоловіка, дітей та батьків. І в кожній групі сім'ї, насправді, свої ролі та задачі в цьому процесі.

Разом з тим, в умовах війни посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) стає однією із найбільш поширених психологічних патологій. Особливо, якщо мова йде про військовослужбовців – людей, які перебувають у зоні бойових дій. ПТСР у військових діагностують дуже часто, саме тому дана проблема актуальна сьогодні та буде залишатись такою ще довгий час.

У кожної людини, яка приймає участь у бойових діях, ризик розвитку ПТСР дуже високий. Згідно статистичних даних, приблизно у 60–80% військовослужбовців спостерігаються ознаки гострої травми. Якщо їм у цей момент не надали потрібної психологічної допомоги, то це може призвести до ПТСР.

Лікування військових, які страждають від ПТСР, повинно відбуватись у двох напрямках. Перш за все це психотерапія яка може бути як груповою, так і індивідуальною. При необхідності психіатр може призначити і медикаментозну терапію. Її головне призначення полягає у тому, щоб зменшити симптоматику. Найчастіше застосовують антидепресанти, транквілізатори, нормотиміки, нейролептики.

Враховуючи викладене вище, слід розуміти, що адаптація осіб, які звільняються або звільнені з військової служби в цілому довготривалий процес. За медичними даними адаптація може тривати і протягом 7–10 років. І лише комплексна робота та зусилля як зі сторони держави, так і зі сторони суспільства, в тому числі зі сторони сім'ї, спроможна дати дієвий та найкращий результат. Особливої уваги до себе потребують ті, особи, які крім підтримуючого середовища потребують психологічної чи психіатричної допомоги.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 року № 432 «Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та постраждалих учасників Революції Гідності».
2. Chernyshov H. Post-Traumatic Stress Disorder of Participants in Military Action: The Problem of Human Rights Ensuring. *Ius Humani. Law Journal*, 2020. № 9 (1). P. 61–86.
3. Жиленко Р. Досвід США у запровадженні системи приятелів у роботі з ветеранами, що страждають на ПТСР. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота /* голов. ред. І. В. Козубовська. Ужгород : Говерла, 2017. Вип. 2 (41). С.102–104.